

การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
ในสถานรับเลี้ยงเด็กของกระทรวงกลาโหม

นางสาววรรณพร กาญจนภา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาประถมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-0747-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

120235057

A STUDY OF STATE AND PROBLEMS OF ORGANIZING EDUCARE FOR YOUNG CHILDREN IN
CHILD CARE CENTERS UNDER THE MINISTRY OF DEFENSE

Miss Wannaporn Kanjanabha

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Early Childhood Education

Department of Elementary Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-0747-7

วรรณพร กาญจนานา : การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในสถานรับเลี้ยงเด็กของกระทรวงกลาโหม. (A STUDY OF STATE AND PROBLEMS OF ORGANIZING EDUCARE FOR YOUNG CHILDREN IN CHILD CARE CENTERS UNDER THE MINISTRY OF DEFENSE) อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, 285 หน้า. ISBN 974-03-0747-7.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในสถานรับเลี้ยงเด็กของกระทรวงกลาโหม ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการบริหารและการนิเทศการสอน ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย ด้านบริการที่จัดให้เด็ก และด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานรับเลี้ยงเด็กกับครอบครัวและชุมชน ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร 119 คน บุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย 119 คน และผู้ปกครอง 119 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกอาคารเรียนจัดให้มีสนามและเครื่องเล่นสำหรับเด็ก อาคารเรียนเป็นอาคารชั้นเดียว ภายในห้องเรียนให้บุคลากรในแต่ละห้องจัดตกแต่งเอง สถานรับเลี้ยงเด็กจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสวัสดิการของข้าราชการทหารภายในหน่วยงาน มีการบริหารงานตามนโยบายของหน่วยงานสวัสดิการกองทัพ และดำเนินงานโดยคณะกรรมการบริหารและผู้บริหาร งบประมาณในการดำเนินงานได้มาจากค่าธรรมเนียมที่เก็บจากผู้ปกครอง การนิเทศการสอนบุคลากรใช้วิธีการอบรมสัมมนา ในการจัดการเรียนการสอนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีทักษะทางสังคมและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น โดยใช้หลักสูตรและตารางกิจกรรมที่จัดทำขึ้นเอง กิจกรรมที่ใช้ได้แก่การเล่นทานหรือเรื่องราวต่าง ๆ และเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนจากธรรมชาติ ประเภทของสื่อที่ใช้คือเพลงหรือดนตรี วัสดุและประเมินผลเด็กโดยใช้การสังเกต และมีการคัดเลือกบุคลากรที่มีสุขภาพร่างกายและจิตใจสมบูรณ์ บุคลากรมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนและเลี้ยงดูเด็ก การประเมินผลบุคลากรจะใช้การสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับเด็ก อาหารหรือของว่างจัดเตรียมโดยบุคลากรภายใน สถานรับเลี้ยงเด็กได้มอบหมายให้บุคลากรเป็นผู้ประสานงานกับผู้ปกครองโดยการพบปะพูดคุยในขณะที่มารับและส่งเด็ก และทางสถานรับเลี้ยงเด็กได้ให้คำปรึกษาและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ปกครองและคนในชุมชนเรื่องการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยที่ถูกวิธี

ปัญหาจากการวิจัยพบว่า พื้นที่ทั้งภายนอกและภายในอาคารเรียนคับแคบ งบประมาณในการบริหารงานไม่เพียงพอ ค่าใช้จ่าย และบุคลากรที่ทำหน้าที่นิเทศการสอนมีไม่เพียงพอ ในการจัดการเรียนการสอนพบว่าขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน และบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกัน ส่วนผู้รับผิดชอบการจัดโภชนาการยังไม่เคยเข้ารับการอบรมทางด้านโภชนาการเด็ก และผู้ปกครองและคนในชุมชนมีภารกิจทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในสถานรับเลี้ยงเด็กได้

ภาควิชา	ประถมศึกษาศึกษา	ลายมือชื่อนิติ	วรรณพร กาญจนานา
สาขาวิชา	การศึกษาปฐมวัย	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	จีระพันธุ์ พูลพัฒน์
ปีการศึกษา	2544	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	

4183776227 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEY WORD : EDUCARE / YOUNG CHILDREN / CHILD CARE CENTERS / THE MINISTRY OF DEFEND

WANNAPORN KANJANABHA : A STUDY OF STATE AND PROBLEMS OF ORGANIZING EDUCARE FOR YOUNG CHILDREN IN CHILD CARE CENTERS UNDER THE MINISTRY OF DEFENSE.

THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.CHEERAPAN BHULPAT, Ph.D. 285 pp.. ISBN 974-03-0747-7.

The objective of this research was to study state and problems of organizing educare for young children in child care centers under the Ministry of Defense. The study covered the environment, the management and the supervision, the curriculum and the instruction, the early childhood educational personnel, the services for children and the relationship between a child care center, families and a community. The samples were 119 administrators, 119 early childhood educational personnels and 119 parents. Questionnaire forms, interviewing forms, observation form and surveying form were the tools for the research.

The results of the research showed that child care centers had playgrounds with playing equipments, one-story building and interior decorations were assigned to be done by personnels themselves and the establishment of child care centers were for service of military officers in the unit. The management of the centers followed the policy of military welfare unit and was proceeded by management committee and administrator. The budget came from the fee collected from parents. Administrator encouraged the supervision of personnels by means of seminars. The main objective of educating was to help children develop social skills and social adaptation using the arranged curriculum and daily schedule. The main activity was story telling. The natural materials as well as songs and music were used. Observation was used for evaluation. Personnels were selected from those with sound mind and health. Observing the relationship between personnels and children was the way to evaluate them. Meals or snacks were prepared by personnels. The personnels were assigned by center to coordinate with parents by means of conversing when they came to drop off and pick up their children from the center and the personnels gave advice to families and the community about appropriate ways to organize educare for their children.

The following problems were found during the study: the place was not spacious enough. The budget was not enough to cover expenses. The number of personnels was not enough. The quantity of instructional materials and media was insufficient. There were differences in personnels' knowledge of child care. Personnels responsible for nutrition had never attended courses relating to child nutrition. Parents and people in the community were occupied with their duties so they were not available to participate in activities in child care center.

Department Elementary Education
Field of study Early Childhood Education
Academic year 2001

Student's signature.....*Wannaporn Kanjanabha*
Advisor's signature.....*Cheerapan Bhulpat*
Co-Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถของ รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความรู้ คำปรึกษา ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง รวมทั้งให้กำลังใจ และกระตุ้นให้ผู้วิจัยมีความวิริยะอุตสาหะในการศึกษาวิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.น้อมศรี เคท ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.อรชยา ตูลานันท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมาวดี เล่ห์มงคล พันเอกเกษียร นพรัตน์ นาวาเอกหญิงปิยนารถ งามงาม คุณสุจิตรา สุวรรณทัต และคุณแจ่มจันทร์ เกียรติกุล ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย และผู้ปกครองในสถานรับเลี้ยงเด็กทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลสำหรับทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาประถมศึกษา และคณาจารย์ท่านอื่น ๆ ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอน ให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้เรียนรู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่าของวิชาชีพครู ตลอดช่วงระยะเวลาของการศึกษา

ขอขอบพระคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ กัลยาณมิตรชาวครุศาสตร์ทุกท่านที่ให้กำลังใจ ตลอดจนคำแนะนำช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมา

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และญาติมิตรทุกท่าน ผู้ให้ความรัก ความเอื้ออาทร และให้กำลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนสนับสนุนทุนทรัพย์ให้แก่ผู้วิจัยตลอดช่วงระยะเวลาของการศึกษา

วรรณพร กาญจนภา

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
ข้อตกลงเบื้องต้น	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
การจัดสถานรับเลี้ยงเด็กในประเทศไทย	11
องค์ประกอบของการจัดสถานรับเลี้ยงเด็ก	16
การจัดสถานรับเลี้ยงเด็กของกระทรวงกลาโหม	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	46
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	57
การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	57
ประชากรและตัวอย่างประชากร.....	58
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	60
การเก็บรวบรวมข้อมูล	67
การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล	71

สารบัญ (ต่อ)

๗

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	72
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม.....	73
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต.....	108
และการสำรวจ	
5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	170
สรุปผลการวิจัย	172
อภิปรายผลการวิจัย	188
ข้อเสนอแนะ	196
รายการอ้างอิง	198
ภาคผนวก	207
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	208
ภาคผนวก ข รายชื่อสถานรับเลี้ยงเด็กของกระทรวงกลาโหม.....	209
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	215
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	285

สารบัญตาราง

ณ

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนสถานรับเลี้ยงเด็กแบ่งตามภาคการบังคับบัญชา.....	41
2 รายชื่อสถานรับเลี้ยงเด็กและวันที่ศึกษาดูงาน.....	58
3 จำนวนตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
4 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	60
5 โครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	62
6 จำนวนและร้อยละของแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับกลับคืนและแบบสอบถาม ที่นำมาวิเคราะห์	69
7 ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสำรวจ.....	69
8 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามสถานภาพ.....	73
9 จำนวนและร้อยละของบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยจำแนกตามสถานภาพ.....	75
10 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองจำแนกตามข้อมูลตามสถานภาพ.....	77
11 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานรับเลี้ยงเด็ก..	78
12 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามข้อมูลด้านสภาพแวดล้อม.....	79
13 จำนวนและร้อยละของบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยจำแนกตามข้อมูล ด้านสภาพแวดล้อม.....	81
14 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามข้อมูลด้านการบริหาร.....	83
15 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามข้อมูลด้านการนิเทศการสอน.....	86
16 จำนวนและร้อยละของบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยจำแนกตามข้อมูล ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน.....	89
17 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามข้อมูล ด้านบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย.....	94
18 จำนวนและร้อยละของบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยจำแนกตามข้อมูล ด้านบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย.....	97
19 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามข้อมูลด้านโภชนาการ.....	98
20 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามข้อมูลด้านสุขอนามัย.....	99
21 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามข้อมูลด้านความปลอดภัย.....	101
22 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามข้อมูลด้านความสัมพันธ์ ระหว่างสถานรับเลี้ยงเด็กกับครอบครัวและชุมชน.....	103

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ญ

ตารางที่	หน้า
23 จำนวนและร้อยละของผู้ปกครองจำแนกตามข้อมูลด้านความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในสถานรับเลี้ยงเด็กของกระทรวงกลาโหม...	105
24 ตารางกิจกรรมที่ใช้ในสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีปัญหามากที่สุดแห่งที่ 1.....	113
25 ตารางกิจกรรมที่ใช้ในสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีปัญหามากที่สุดแห่งที่ 2.....	124
26 ตารางกิจกรรมที่ใช้ในสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีปัญหามากที่สุดแห่งที่ 3.....	134
27 ตารางกิจกรรมที่ใช้ในสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีปัญหาน้อยที่สุดแห่งที่ 1.....	145
28 ตารางกิจกรรมที่ใช้ในสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีปัญหาน้อยที่สุดแห่งที่ 2.....	156
29 ตารางกิจกรรมที่ใช้ในสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีปัญหาน้อยที่สุดแห่งที่ 3.....	166
30 รายชื่อสถานรับเลี้ยงเด็กกองทัพภาคที่ 1.....	209
31 รายชื่อสถานรับเลี้ยงเด็กกองทัพภาคที่ 2.....	210
32 รายชื่อสถานรับเลี้ยงเด็กกองทัพภาคที่ 3.....	211
33 รายชื่อสถานรับเลี้ยงเด็กกองทัพภาคที่ 4.....	211
34 รายชื่อสถานรับเลี้ยงเด็กหน่วยงานอื่น ๆ.....	212
35 รายชื่อสถานรับเลี้ยงเด็กกองทัพเรือ.....	213
36 รายชื่อสถานรับเลี้ยงเด็กกองทัพอากาศ.....	214

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 โครงสร้างการบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็ก.....	22
2 กระบวนการนิเทศการสอน.....	23
3 โครงสร้างการบริหารงานสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กกึ่งที่พักเรือ.....	45
4 อาคารสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 1.....	110
5 การจัดห้องเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 1.....	111
6 โครงสร้างการบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 1.....	112
7 อาคารสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 2.....	120
8 การจัดห้องเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 2.....	121
9 โครงสร้างการบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 2.....	122
10 อาคารสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 3.....	130
11 การจัดห้องเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 3.....	131
12 โครงสร้างการบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 3.....	132
13 อาคารสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 4.....	140
14 การจัดห้องเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 4.....	141
15 โครงสร้างการบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 4.....	143
16 อาคารสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 5.....	152
17 การจัดห้องเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 5.....	153
18 โครงสร้างการบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 5.....	154
19 อาคารสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 6.....	162
20 การจัดห้องเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 6.....	163
21 โครงสร้างการบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งที่ 6.....	164